

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta, 1 fl. 80 kr. za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20, za pol leta 2 fl. 20 kr., za četrt leta 1 fl. 15 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 10. decembra 1862.

Slavnim podružnicam krajske kmetijske družbe.

Ker je krajnska dežela še zmiraj v nevarnosti zavoljo goveje kuge, je sl. c. kr. deželno poglavarstvo s dopisom od 29. nov. l. l. pod št. 16812 prosilo kmetijsko družbo, naj tudi ona po podružnicah svojih podučuje ljudstvo o nevarnosti te kuge in o potrebi, da vsak uboga in natančno spolnuje ukaze gosposkine.

Ker je glavni odbor lani razposlal vsem podružnicam po sl. ministerstvu leta 1859 izdani poduk in pa predpise, kako ravnati o kužnih živinskih boleznih, jim priporoča — posebno na Notrajskem in Dolenskem — zdaj po tem poduku podučevati gospodarje svoje okolice in jim zlasti še na srce položiti kazen (štrafengo), ki zadene tistega, ki se o kužnih boleznih pregreši zoper ukaze. Ti ukazi se po §§. 400., 401. in 402. kazenske postave glasijo tako-le:

„Ako kdo, kadar se med živino kaka bolezen pokaže, v preiskanje odposlanim zdravnikom bolno živinčce zataji, ali, kakor hitro je izrečeno, da se je živinska kuga unela, tistih predpisov ne spolnuje, ki v tej zadevi zastran živinčet, ktere poginejo, in katerih se je kuga prijela, kakor tudi zastran še zdravih, bodi si sploh veljajo ali se po okolišinah posebej na znanje dajo, je kriv prestopka, in se kaznuje z zaporom od enega do treh mescov.“

„Tej kazni so zlasti tudi podvrženi ti:

- a) kateri, če tudi v kraju ali sosedstvu kuge med živino ni, notranje bolezní kakega živinčeta županu ne naznanijo, ali kadar več živinčet zbolí, živine, ki je enega lastnika, v zasilni hlev ne spravijo in je ondi posebej ne varvajo, dokler se za celih deset dni noben sled bolezní več ne prikaže, ali kateri bolno živino z drugo občinsko živino vred ven gnati dajo ali novo pripeljano govedo brez ogleda skrivoma pobijejo ali naprej prodajo, ali ki zastran tega posebej storjenih naredb ne spolnujejo;
- b) kateri ob času živinske kuge na skrivnem ali očitno bolno živino, meso, mleko, sirovo maslo, kože, loj ali druge kakoršne koli dele goveje živine, bodi si že od zdravih ali bolnih, od pobitih ali crknjenih živinčet, iz sumljivih krajev nakupijo, skrivši donesejo in v kraje, kjer se ni kuga prijela, na prodaj ali za lastno rabo pripeljejo;
- c) kateri iz kužnih krajev vkljub izdanemu opominu čez meje v zdrave strani živino peljejo ali ženejo, ako ta živina, zaprta v zasilni hlev, v desetih dnevih zbolí na živinski kugi, ki tam razsaja, ali ki dele od goveje živine prinesó, od katerih se spozná, da izvirajo od skrivaj pobitih bolnih živinčet;
- d) tisti župani, kateri, kadar po dve ali tri živinčeta na teden v enem hlevu ali sploh v kraju zbolé, tega politični okrajni oblastnii ne naznanijo.“

„Ako se je zavoljo zatajenja bolne živine ali zanemarjenja predpisa bolezen razširila in večja škoda zgodila,

je treba kazen podvojiti, po okolišinah pa tudi hud zapor prisoditi.“

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe v Ljubljani 6. decembra 1862.

Goveja kuga — in kaj se godí na turški meji s sumljivimi živinčeti. *)

V „Novicah“ čitam, da se je pokazala goveja kuga v Trstu. „Novice“ to naznanivši pristavljajo, da so bile prignane bolne goveda iz Granice ali pa iz Turškega. Naj Vam povem, kar sem sam vidil.

V začetku oktobra mesca me peljejo moje opravila v tibotno pa prijetno dolino Une. reke, ktera meji deloma turško Hrvatijo in Avstrijansko. Malo pred poldne pridem v neko graničarsko mestice, kjer sprežem in si kosilo naročim. Med tem pa, ko se kosilo napravlja, stopim po mestu ter srečam starega znanca, nekega oficirja, kateri se mi uljudno ponudi na turško stran spremiti me, ako mi je drago viditi rastelj (sejm) — bil je ravno smajni dan na turški strani. — Jaz pa se ne dam dolgo nagovarjati in tako stopiva v čoln in za malo minut sva na turški strani. Sejm je bil samo za živino in sicer za govejo. Bilo je na prodaj kakih 300 repov, kateri so bili pokupljeni po kupcih menda iz Hrvaškega. Na sejmu zvem, da je takrat v onem kraju bila goveja kuga, in da se mora tedaj vsako živinčce, na avstrijansko stran prepeljano, plaviti čez vodo, ker taka je zapoved, ki velja o priliki goveje kuge za goveda, ki pridejo iz Turškega v Avstrijo. To čuvši z večjo pazljivostjo gledam živino, ki se goni čez Uno. Vidim, kako živina plava in si opera celi život in vrat celó do glave; toda glava in tedaj tudi rogovi pa ostanejo suhi vsakteremu živinčetu. Uradnika harmice, ki mi je skazoval potlej prav po prijateljsko napravo za rastelj na naši strani, prašam potem: ali to nič ne dene, da glava živinčeta suha ostane? Druzega mi ne vé odgovoriti, kakor da se spolnuje dotična zapoved natanko.

Hudobni kušarji pri svinjah.

Iz Auberja na Krasu 5. dec. B. — V Ipavščini in na Krasu svinje zlo boleajo, in kmalo potem poginejo. Znamenja bolezní so te-le: Vrat jim oteče, jesti nečejo, potlej čez 2—3 dni krepajo. V razkosenju mrtve svinje se ne vidi drugo, kot velike in sključene jetra (ali ne tudi črna in gosta kri? Vred.) Povejte nam Krašovcem, gospod vrednik, kaj bi bilo pri taki priložnosti svetovati, ali kako živini pomagati?

Odgovor vredništva. To je navadna grozna nevarna, nalezljiva bolezen. Brž v začetku bolezní, in tudi pri takih svinjah, ki še niso prav bolne, včasih hitro zatare bolezen 10 granov štupe bele čmerike (weisse Niesswurzpulver) na mleku. Štupa ta se dobiva v apoteki. Ona

*) Hvala lepa za to naznanilo. Važno nam je na marsiktero stran. Vred.

napravi, da živinče bljuva in se bolezní reši. Druge zdravila potem so: pušanje krvi na ušesih in repu, zelnica ali repnica, kisto mleko. Tudi solitarja (po pol kvintelja) se daje na mleku ali vodi lanénega semena. Dobro tekne tudi z mizlo vodo politi prešiča, potem pa ga dobro zribati in odeti; tudi umivanje celega živinčeta z jesihom pomaga včasih. Bog obvari zaklati tako živinče in povžiti ga!

Še nekaj o čbelarstvu.

Bilo je sicer v 47. listu „Novic“ dobro razloženo, kako se zamore roparcev v okom priti. Znalo bi se toraj komu nepotrebno zdeti, da bi še kdo kaj o tem pisaril. Al človeški um je tudi še v ti reči tako omejen, da ne more prav gotovega pripomočka najti. Le po skušnjah mora proti njemu tavati, in čbelar mora tiste enostranske pripomočke za dobre sprejeti, ktere mu je lastna ali družih skušnja odkrila. Skušnja pa ljudi po različnih potih vodi. Naj mi toraj drage „Novice“ dovolijo, da tudi še jez nektore pota, po kterih me je skušnja zastran roparcev vodila, svojim bravcom naznanim.

Poglavitno pravilo je, ko si panjem, ki so čez zimo matico zgubili, pomagat, kakor je bilo v 47. listu „Novic“ nasvetovano, da imaš žrela tako pridelane, da jih vèn in notri gredoče čbele večidel zapolnejo. V ta namen sem si dal luknjičaste plehe narediti, ki so na enem koncu še menj kot četrt palca na visoko, in dober palec na dolgo, žrelu enako, izrezani. Ž njimi bolj ali menj žrela pripiram, kakor tudi čbele bolj ali menj letajo. Slab panj imam tako priprt, da čbele le posamno vèn in notri grejo. Pri tako majhnem žrelu bo tudi ena sama domača čbela roparci vhod ubranila, zlasti, ker so roparce, dokler se še niso v panj navadile, prav boječe. Te plehe imam tudi čez zimo na žrelu priterjene, da skozi plehasto, majhno žrelo miši v panj ne morejo.

Na to vižo morajo biti spomladi panji, dokler ni paše, pridelani. Imej pa tudi vse panje pridelane, ker marsikteri panj, ki je čbelnat in je na videz prav dober, se vendar ne bo roparcev bolj branil, kakor oni, ki je brez matice. To so taki panji, ki nimajo še ali nič ali prav malo zadelane zalege. Take panje naši čbelarji vsaj kake četrt ure deleč in v tak kraj zanesejo, ker ni družih čbel v obližji. Še le čez kakih 14 dni, ko imajo tudi že zadelano zalego, jih zopet v svoj čbelnjak prinesejo.

Tudi sem prepričan, da ni dobro čbel čez zimo v kakem kraju zaprtih imeti, in jih še le o gorkih spomladanskih dnevih v čbelnjak razpostaviti. Roparce jim prve dni potem rade zlo nadlegvajo.

Roparce tudi take slabe panje lože in brž premagajo, ki so začeli od zadej satovje delati, in so na prvem koncu še prazni in take, ki poprek satovje delajo. Da temu v okom pridem, vstavim v vsaki panj, pred ko roj noter ogrenem, na prvem koncu podolgem kako dlan široko škrilico satovja, da čbele tam in tako delati pričnejo, ker in kakor sem jim pokazal.

Posebno pa naj se čbelar pravila drži, da ne bo čbelam podnevi, ampak še le zvečer pokladal, ko čbele nič več ne letajo. Tudi se jim sme na enkrat le toliko položiti, kar čez noč povžiti ali pospraviti zamorejo. Dobro je tudi brž drugi dan zjutraj posodo, v kateri si pokladal, iz panjev pobrati. Le v kakem grdem deževnem dnevu bi se jim smelo tudi podnevi pokladati. Celó nevarno je, v kakem toplem dnevu méd okoli čbelnjaka prenašati. Tudi ni dobro satovja v čbelnjaku hraniti.

Na vse to pa mora čbelar ob času, ko se čbele rade ropajo, večidel ali vsaj večkrat na dan, pri svojih čbelah biti. Poznati mora vsako ptujo čbelo, ki okoli panjev stika, že na videz, da jo zamore odgnati, ko bi se imela v kak panj vkrasti. Tudi ne boš veliko škode naredil, ako kako

prvinko raji stereš, kakor v panj spustiš, ker potem bi utegnila kmali celo trumo seboj pripeljati in ti veliko sitnost napraviti.

Ako bi se pa vendar na vse to še pripetilo, da bi roparce iz kakega panja méd nositi začele, jih popolnoma priperaj in čez nekaj časa jim sopet odpri, kakor je bilo v 47. listu „Novic“ nasvetovano. Še bolj boš pa opravil, ako roparce, ki so se ta čas obilo okoli žrela nabrale, z vodo kropiš in polivaš. Tudi, ko žrelo zopet odpreš, vengredoče sproti polivaj. Z vodo sem jih jez še najbolj ostrašil in odvadil. Vendar so se drugi dan zopet povratile.

Že vès nevoljen si izmislim drug pripomoček. Ko so namreč roparce najbolj v panj šle, ga zadelam. Zadnjo skončnico odprem. Okoli panja žakelj, ki ga imam za roj loviti, tako ovežem, da so se roparce, ki so skozi zadnji konec vèn letale, v žakelj lovile. Se vé, da so mogle biti vrata čbelnjaka ta čas odprte, da je svetloba v panj nastajala. Zadnji konec žaklja pa naj je nakviško in proti vratam obrnjen. Ko potem žrelo zopet odprem, in še druge roparce v panj spustim, je bil v kaki četrt uri popolnoma mir storjen. Vzamem potem žakelj preč, in čez nekaj časa roparce iz njega spustim; pa kmalo so se spet povratile. Ko jih pa potem zopet vdruči na to vižo polovim, sem ž njimi drugači ravnal; in potem sem tudi mir imel.

Pa misliti bi si utegnil kdo, da sem prav nekristjansko ravnal. Toraj moram opomniti, da se je gospodar roparcev debelo krohotal, ko sem mu svetoval, kako da naj jih ustavlja. Zasramljivo me je zavrnil in mi celó dovolil, z roparci storiti, kar se mi ljubi. „Volenti non fit injuria.“ To bi tudi jez bil takrat storil, ako bi bil prepričan bil, da kdo svoje čbele v roparji podpera.

Ne bi se bilo pa tudi bati, da bi na to vižo roparčni panj končal. Prepričan sem, da bo tak panj tudi še potem dober ostal. Tudi se na to vižo samo roparce v žakelj lovijo. Domače čbele namreč le čez žrelo, ko so vajene, vèn silijo. Roparce pa, ko se enkrat medú nasrka, brž iz panja zletí, kjer več prostora in svetlobe vidi.

Pripetilo se mi je pa tudi pretečeno pomlad, ko so se čbele zlo ropale, da je tudi moje panje cela vojska roparcev napadla, česar sem nekoliko tudi sam kriv bil. Imel sem do večera hudo homatijo pri čbelnjaku. Tudi drugi dan, pred ko so moje čbele letati jele, so jih zopet roparce napadale. Brž toraj vse žrela s plehi popolnoma pripremem. Da so žrela tudi v tèmi bile, zaprem tudi unanje vrata. Potem podim z rutami in z zelenimi vejami prihajoče roparce tako dolgo preč, da večidel vse odženem. Ko potem ob kaki 10. ali 11. uri zaprte čbele, ki so solnčno gorkoto že zlo čutile in močno vèn silile, odprem, so s tako silo vèn planile, da so še ostale in prihajoče roparce prestrašene kar zginile. Nobena se ni več postopila prikazati se blizu žrela, ki je od domačih čbel zlo obsedeno bilo. Ako je pa vendar še kak panj bil, iz kterega niso čbele planile, ko sem ga odprl, sem ga imel še tako dolgo priprtega, da so tudi tam začele vèn siliti. Ravno tako sem tudi drugi dan storil in popolnoma sem roparce ustavil. Brž bi po takem ravnanji domače na rop šle, kakor da bi se od roparcev premagati dale.

Dobro se pa mora paziti, da ne bi kak panj med tem časom, ko je zadelan, zadahnil; kar se po tem spozná, ako bi močno hrumeti jel.

Naši čbelarji tudi okoli žrel z brinjevim oljem mažejo, da médeni duh pred žrelom slabijo.

Po ajdovem cvetji, ko paša neha, se taki panji, ktere roparce premagujejo, tudi lahko brez škode v kak temen kraj toliko časa zaprejo, da se čbele sploh ropati nehajo.

Ako pomladi kaki panj brez matice dobim, ga le takrat naveznem, ko je slab. Ima pa dosti čbel in medú, vzamem najslabejmu mačico in jo onemu dam; tega še le ali naveznem ali pa le čbele h kakemu slabemu soženem. Mu le zalego izrežem. Drugo pa dobro shranim in pozneje